
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

העברית המקראית המאוחרת - 25936

תאריך עדכון אחרון 04-03-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: הלשון העברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר עמנואל מסטי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Emmanuel.Mastey@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש.

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

העברית המקראית המאוחרת היא שפתן של היצירות המקראיות שנתחברו סמוך לגלות בבל ואחריה (הספרים דברי הימים, אסתר, עזרא ונחמיה, דניאל, ועוד). היא נבדלת מן העברית המקראית הקלסית – לשון של היצירות שנתחברו לפני הגלות – במגוון של תחומים: אוצר המילים, המורפולוגיה, הכתיב, התחביר והפרזיולוגיה.

בקורס ננתח את המעבר בין שני סוגי הלשון מנקודת מבט דיאכרונית. נדון בפריטים מילוניים וצורניים שנוספו בעברית המקרא בימי בית שני, חלקם בהשפעת הארמית, הפרסית והיוונית. נעמוד על מבנים תחביריים המייחדים את רובד הלשון המאוחר מן העברית המקראית של הספרים המוקדמים. נסקור גם את "לשון המעבר" – לשונו של ספר יחזקאל.

ערכים רבים של העברית המקראית בתקופה זו מוצאים את המשכם בלשון מגילות מדבר יהודה, בניבים ארמיים מאוחרים וגם בלשון חז"ל. נדון בחידושים שהיכו שורש, ובכאלה שחדלו להתקיים לאחר המקרא. בתוך כך נדון בשאלות מתודולוגיות הקשורות לזיהוי מרכיבי הייחודיים של רובד הלשון המאוחר, ובדרכים לביסוס המסקנה שפריט לשוני כזה או אחר לא באקראי נעדר מן הלשון הקלסית. בשנים האחרונות מתחולל ויכוח עז בעולם המחקר סביב השאלה אם ניתן לתארך יצירות מקראיות רק על פי לשון. נעמוד על עיקרי הוויכוח, נכיר בקצרה את גישת המינימליסטים הכופרים בעצם קיומן של שכבות היסטוריות בעברית המקראית, ונבחן את טיעוניהם באופן ביקורתי.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- היכרות מקיפה עם הנושא.
- היכרות בסיסית עם הספרות העיקרית.
- עריכת מחקר עצמאי בתחום אוצר המילים.
- גיבוש עמדה ביקורתית.

דרישות נוכחות (%) :

91

שיטת ההוראה בקורס:

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מבוא – שלושת הרבדים של עברית המקראית.
2. עליית הארמית בתקופת בית שני.
3. סוגיות מילוניות: פריטים מילוניים ייחודיים לעברית המקראית המאוחרת.
4. קריאה בפרקים המקבילים במלכים ובדברי הימים.
5. התפתחותם וחדירתם של מבנים תחביריים חדשים.

6. ההפרדה בין ארמיזמים מוקדמים לארמיזמים מאוחרים.
7. דוגמאות לארכאיזם ולארמיזם מכוונים.
8. בין סגנון לבין תארוך: לשון ספרות החכמה.
9. תארוכם של ספרי מקרא ופרקי תהילים אחדים על פי לשונם.
10. הוויכוח האקדמי בשאלת הריבוד הדיאכרוני של העברית המקראית.

חומר חובה לקריאה:

-החומר לקריאת חובה יוגדר במהלך הקורס. להלן רשימת ספרות כללית. עברית

1. אבא בנדויד, לשון מקרא ולשון חכמים, א-ב, תל אביב תשכ"ז-תשל"א - עמודים נבחרים
2. יחזקאל קוטשר, מגילת ישעיהו השלמה ממגילות ים המלח, ירושלים תשי"ט - עמודים נבחרים
3. אבי הורביץ, בין לשון ללשון, ירושלים תשל"ב
4. הנ"ל, שקיעי חכמה בספר תהילים: עיוני לשון וסגנון, ירושלים תשנ"א
5. הנ"ל, מבראשית לדברי הימים: פרקים בהיסטוריה הלשונית של העברית המקראית, ירושלים תשע"ח
6. דוד טלשיר, "התפתחות מערכת העתיד המהופך בזיקה אל המערכת המודאלית", תרביץ נו (תשמ"ז), עמ' 585-591
7. אוהד כהן, מערכת הזמנים של הפועל בעברית המקראית המאוחרת, עבודת דוקטור באוניברסיטה העברית, ירושלים 2008 (באנגלית: O. Cohen, *Biblical Late in System Tense Verbal The*, Hebrew Prose, Winona Lake 2013)

לעז

- i. M.F. Rooker, *Biblical Hebrew in Transition: The Language of the Book of Ezekiel*, Sheffield 1990
- ii. R.M. Wright, *Linguistic Evidence for the Pre-exilic Date of the Yahwistic Source*, London NY 2005
- iii. I. Young and R. Rezetko, *Linguistic Dating of Biblical Texts: An Introduction to Approaches and Problems*, 2 vols., London 2008 - selected pages
- iv. A. Hurvitz in collaboration with L. Gottlieb, A. Hornkohl and E. Mastey, *A Concise Lexicon of Late Biblical Hebrew*, Leiden 2014

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 100 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: